

ЗАХИСТ ІНФОРМАЦІЇ ПРО УПРАВЛІННЯ ПРАВАМИ

Володимир Дроб'язко

*кандидат філологічних наук,
старший науковий співробітник відділу авторського права
і суміжних прав НДІ інтелектуальної власності НАПрН України
ORCID: 0000-0001-8506-1563*

У статті досліджується захист інформації про управління правами на міжнародно-регіональному і національному рівнях. Проаналізовано положення Договору ВОІВ про авторське право, Договору ВОІВ про виконання і фонограми, Директиви 2001/29/ЄС від 22 травня 2001 року про гармонізацію певних аспектів авторського права і суміжних прав у інформаційному суспільстві. Розглянуто норми стосовно захисту інформації про управління правами у законодавстві США, Німеччини та України. Обґрунтована необхідність уточнення окремих положень Закону України «Про авторське право і суміжні права» стосовно захисту інформації про управління правами.

Ключові слова: авторське право, суміжні права, інформація про управління правами

Постановка проблеми. Захист інформації про управління правами був започаткований на міжнародному рівні. Положення стосовно введення такого захисту вперше були передбачені у Договорі ВОІВ про авторське право (ДАП) [1] і Договорі ВОІВ про виконання і фонограми (ДФФ) [2]. На сьогодні захист інформації про управління правами передбачається законодавством багатьох держав світу, включно з Україною: норми, присвячені захисту інформації про управління правами, містяться у Законі України «Про авторське право і суміжні права» [3]. Водночас у нашій державі немає комплексного дослідження проблем захисту інформації про управління правами. Проведення такого дослідження дасть змогу встановити, у чому полягає захист інформації про управління правами загалом та наскільки положення чинного законодавства України відображають потреби цього захисту.

Літературний огляд. У 2004 році опубліковано дослідження Міхалі Фічора щодо договорів у сфері авторського права і суміжних прав, у якому подані ґрунтовні коментарі міжнародних положень стосовно захисту інформації про управління правами. У 2011 році положення щодо захисту інформації про управління правами стисло прокоментовані в науково-практичному посібнику Г. О. Андрощука «Інтернет-договори Всесвітньої організації інтелектуальної власності». У 2017 році опубліковано монографію Ю. М. Капіци «Право інтелектуальної власності Європейського Союзу: формування, інститути і напрямки розвитку», у якій після розгляду положень Директиви 2001/29/ЄС про гармонізацію певних аспектів авторського права і суміжних прав у інформаційному суспільстві (далі — Директива 2001/29/ЄС) [4] зазначено: «Під час

перегляду Закону України «Про авторське право і суміжні права» доцільно взяти до уваги практику реалізації Директиви, уведення виключень щодо авторського права і суміжних прав, а також технологічних засобів захисту» [5, 508]. У 2019 році опублікована колективна монографія «Авторське право і суміжні права в умовах євроінтеграційних процесів», у підрозділі 2.4 якої «Авторське право і суміжні права в інформаційному суспільстві», написаному А. С. Штефан, вказані можливі шляхи судового захисту інформації про управління правами відповідно до Цивільного кодексу України і Закону України «Про авторське право і суміжні права» [6, 119–120]. Аналізу положень ст. 7 «Зобов'язання стосовно інформації про управління правами» Директиви 2001/29/ЄС присвячені статті Сілке фон Левінські (2010 р.) та Андре Керевера (2001 р.). Правовий захист інформації про управління правами у США проаналізовано в резюме Бюро реєстрації авторських прав США «Сполучені Штати Америки: Закон 1988 р. про авторське право у цифровому тисячолітті» (2000 р.), у Німеччині — у статті М. Рамсауера «Авторське право Німеччини на порозі нового інформаційного століття» (2003 р.). Разом з тим відсутність комплексного дослідження із зазначеного питання свідчить про потребу у його розгляді.

Мета дослідження полягає в аналізі положень щодо захисту інформації про управління правами у міжнародному законодавстві та національних законах США, Німеччини й України; встановленні відповідності положень Закону України «Про авторське право і суміжні права» потребам захисту інформації про управління правами.

Виклад основного матеріалу. ДАП і ДВФ прийнято на Дипломатичній конференції в Женеві 20 грудня 1996 року. До цих договорів увійшли відповідно ст. ст. 12 і 19 під назвою «Зобов'язання стосовно інформації про управління правами».

Частина 1 кожної із зазначених статей визначає, що договірні сторони повинні передбачати відповідні та ефективні засоби правового захисту відносно будь-якої особи, яка свідомо здійснила будь-яку з наступних дій, знаючи або, у зв'язку із застосуванням цивільних засобів захисту, маючи достатні підстави знати, що така дія буде спонукати, дозволяти, сприяти або приховувати порушення будь-якого права, передбаченого ДАП, ДВФ або Бернською конвенцією:

- 1) вилучення або зміну будь-якої електронної інформації про управління правами без дозволу;
- 2) розповсюдження, імпорту з метою розповсюдження, передачу в ефір, сповіщення або доведення до загального відома без дозволу творів або примірників творів, виконань, примірників записаних виконань або фонограм, знаючи що з них без дозволу вилучена або змінена електронна інформація про управління правами.

У цих положеннях вміщено три рівні умови поінформованості. По-перше, особа повинна знати, що вона здійснює будь-яку з вищезазначених дій, тобто не включаються лише ненавмисні дії. По-друге, вона повинна знати, що вчинені нею дії будуть спонукати, дозволяти, сприяти або приховувати порушення будь-якого права. По-третє, у разі вчинення дій, перелічених у п. 2, вона також повинна знати, що інформація про управління правами не може бути вилучена або змінена без дозволу. Варто зазначити, що положення ст. ст. 12 ДАП і 19 ДВФ охоплюють тільки електронну інформацію про управління правами. Ця інформація втілена головним чином у цифрах і кодах, у яких вона подана.

У частинах 2 ст. ст. 12 ДАП і 19 ДВФ зазначено, що термін «інформація про управління правами» означає інформацію, яка ідентифікує твір, автора твору, володільця авторського права на твір, виконавця, виконання виконавця, виробника фонограми, фонограму і будь-які цифри та коди, у яких подана така інформація, коли будь-який з цих елементів інформації доданий до примірника твору, записаного виконання чи фонограми або з'являється у зв'язку зі сповіщенням твору, записаного виконання або фонограми для загального відома.

Узгоджена заява, прийнята стосовно ст. 12 ДАП, містить два роз'яснення. Перше з них визначає, що вказівка на «порушення будь-якого права, передбаченого цим Договором або Бернською конвенцією», стосується як виключних прав, так і права на винагороду. Друге речення містить вказівку на те, що договірні сторони не будуть базуватися на цій статті при визначенні або застосуванні системи управління правами, у результаті чого вводилися б формальності, які забороняють вільний рух товарів або перешкоджають користуванню правами за цим договором. Узгоджена заява стосовно ст. 12 ДАП застосовується, з урахуванням відповідних змін, також до ст. 19 ДВФ.

Зобов'язання держав-членів Європейського Союзу стосовно захисту інформації про управління правами передбачені ст. 7 Директиви 2001/29/ЄС. Відповідно до ч. 1 ст. 7 Директиви 2001/29/ЄС держави-члени повинні передбачати адекватний правовий захист проти всіх осіб, які свідомо здійснюють будь-яку із зазначених дій:

- 1) вилучення або зміну будь-якої електронної інформації про управління правами;
- 2) розповсюдження, імпортування з метою розповсюдження, сповіщення або надання доступу для загального відома публіки творів або інших захищених об'єктів, відповідно до положень цієї директиви, у яких вилучено або змінено без дозволу електронну інформацію про управління правами, якщо такі особи знають або мають об'єктивні підстави знати, що, роблячи це, вони спонукають, дозволяють, полегшують або приховують порушення авторського права або суміжних прав, передбачених законодавством. Частина 1 ст. 7 застосовується в разі, якщо будь-який з цих елементів інформації пов'язується з копією твору або іншого захищеного об'єкта чи з'являється у зв'язку з публічним сповіщенням твору або іншого об'єкта, передбаченого у цій директиві.

У ч. 2 ст. 7 Директиви 2001/29/ЄС дано визначення терміна «інформація про управління правами», під якою розуміється «будь-яка надана суб'єктами прав інформація, яка ідентифікує твір або інший захищений об'єкт, передбачений у цій директиві [...], автора чи будь-якого іншого суб'єкта, або інформація про умови використання твору чи інших захищених об'єктів, а також будь-які інші числа або коди, що представляють зазначену інформацію».

Ці положення Директиви 2001/29/ЄС узгоджуються з відповідними нормами ДАП і ДВФ, хоч і відрізняються від них редакційно. Тобто правове забезпечення захисту інформації про управління правами на рівні ЄС відповідає положенням міжнародних договорів.

Доволі комплексно проблема захисту інформації про управління правами вирішена у законодавстві Сполучених Штатів Америки. Законом США від 28 жовтня 1998 року «Про авторське право в цифровому тисячолітті» [7] до розділу 17 Зводу законів США [8] додана нова глава 12, параграф 1202 якої містить положення про захист недоторканності ІУП. Обсяг охорони визначено у двох окремих пунктах: перший стосується недостовірної інформації про управління правами, другий — вилучення або зміни інформації про управління правами. Підпункт (а) забороняє свідоме вилучення або зміну без дозволу, а також розповсюдження ІУП або примірників творів, якщо відомо, що інформація про управління правами вилучена або змінена без дозволу. Відповідальність за підпунктом (в) виникає, якщо ця дія здійснювалась усвідомлено або, відносно цивільно-правових засобів захисту, з обґрунтованим припущенням про те, що ці дії спонукають, дозволяють, сприяють або приховують певне порушення.

Підпункт (с) визначає інформацію про управління правами як таку, що встановлює назву твору, автора, володільця авторського права, а також строки і умови використання твору та іншу інформацію, яку може застерегти у своєму приписі Бюро реєстрації авторських прав, що діє при Бібліотеці Конгресу США.

За параграфом 1202 (d) загальний виняток з примусового дотримання закону становлять розважальні та інші державні установи. Передбачені можливі обме-

ження організацій мовлення за вилучення або зміну інформації про управління правами у певних випадках за відсутності наміру сприяти, приховувати будь-яке порушення (параграф 1202 (e)).

Будь-яка особа, що постраждала від порушення, передбаченого параграфом 1202, може подати цивільний позов до Федерального суду. Встановлені норми надають суду повноваження накладати стягнення, аналогічні тим, що передбачені Законом США, зокрема компенсацію за шкоду, встановлену законом. Суд має право зменшити або звільнити від виплати компенсації за завдану шкоду у разі невинних порушень, коли порушник довів, що шкода завдана через незнання або коли немає підстав вважати, що ці дії становлять порушення авторського права (параграф 1203 (c) (5) (A)). Спеціальна охорона надається некомерційним бібліотекам, архівам і освітнім установам, які в цих випадках мають право на повне звільнення від виплати шкоди (параграф 1203 (c) (5) (B)).

Умисне або з метою одержання комерційної вигоди чи особистого фінансового прибутку порушення положень параграфу 1202 вважається кримінальним злочином. Параграф 1204 визначає покарання у вигляді грошового штрафу до 500 тис. дол. і позбавлення волі до п'яти років або у вигляді штрафу до 1 млн дол. і позбавлення волі строком до 10 років за повторне правопорушення. Некомерційні бібліотеки, архіви та освітні установи повністю звільнюються від кримінальної відповідальності (параграф 1204 (b)).

У Законі Німеччини «Про авторське право і суміжні права» передбачено положення стосовно захисту інформації про управління правами (параграф 95 c) і засобів відновлення порушених прав (параграфи 108 в, 111 а) [9].

Відповідно до параграфу 95 с інформація про управління правами не може бути вилучена або змінена, якщо така інформація розміщена на примірнику твору або іншого охоронюваного об'єкта і з'являється у зв'язку з повідомленням такого твору або іншого охоронюваного об'єкта для загального відома, а вилучення або зміна твору були свідомо здійснені, якщо особі заздалегідь було відомо або за обставинами справи повинно бути відомо, що вона у такий спосіб сприяє, дозволяє, полегшує або приховує порушення авторського права або суміжних прав (п. 1).

Інформацією, яка дає підстави для здійснення прав відповідно до цього закону, вважається «електронна інформація, яка ідентифікує твори або інші охоронювані об'єкти, автора або іншого правоволодільця, інформація про умови використання творів, а також інших охоронюваних об'єктів, а також будь-які цифри і коди, в яких втілена така інформація» (п. 2). У п. 3 параграфу 95 с зазначено, що твори або інші охоронювані об'єкти, на яких незаконно вилучена або змінена інформація про управління правами без дозволу, не повинні розповсюджуватися, ввозитися для розповсюдження, передаватися каналами мовлення, повідомлятися для загального відома без дозволу, якщо особі, яка здійснює вилучення або зміну, відомо або за обставинами справи повинно бути відомо, що вона таким чином сприяє, дозволяє, полегшує або приховує порушення авторського права чи суміжних прав. Відповідно до параграфу 108 в особа, яка навмисно вилучає або змінює інформацію про управління правами чи розповсюджує, ввозить з метою розповсюдження, повідомляє для загального відома або надає публічний доступ до твору або іншого охоронюваного об'єкта, з якого вилучена або змінена інформація про управління правами, карається позбавленням волі строком до одного року або штрафом, якщо вчинок не здійснено виключно для особистого використання порушника або для користування особисто пов'язаних з ним осіб. Якщо правопорушник діє в комерційних масштабах, то такі дії караються позбавленням волі на строк до трьох років або штрафом.

За приписами параграфу 95 b (2) особа за допомогою технічних засобів зобов'язана маркувати твори або інші охоронювані об'єкти для полегшення управління пра-

вами, із зазначенням імені (найменування) праволодільця, назви виробника та контактної адреси.

Згідно з параграфом 111 а (2) зазначені вище правопорушення караються штрафом у розмірі до 50 тис. євро, а у випадках, коли особа не маркує або маркує не в повному обсязі твори або інші охоронювані об'єкти для полегшення управління правами відповідно до параграфа 95 b (2) — до 10 тис. євро.

Якщо звернутися до законодавства України, відповідно до п. п. 6, 7 ч. 2 ст. 53 Закону України «Про авторське право і суміжні права» порушенням авторського права і суміжних прав вважається, зокрема:

- підроблення, зміна чи вилучення інформації про управління правами (інформації, що ідентифікує об'єкт авторського права або об'єкт суміжних прав і автора чи іншу особу, яка має на цей об'єкт авторські права та/або суміжні права, або інформації про умови використання об'єкта авторського права та/або об'єкта суміжних прав, або будь-які цифри чи коди, у яких представлена така інформація, коли будь-який із цих елементів інформації прикладений до копії об'єкта авторського права та/або об'єкта суміжних прав або вміщений у нього чи з'являється у зв'язку з його повідомленням до загального відомого), зокрема в електронній (цифровій) формі, без дозволу відповідного суб'єкта авторського права або суб'єкта суміжних прав;
- імпорт, розповсюдження примірників об'єктів авторського права та/або об'єктів суміжних прав, з яких без дозволу суб'єктів майнових прав на ці об'єкти вилучено, чи у яких змінено інформацію про управління правами, зокрема в електронній (цифровій) формі.

Зміст цих норм не суперечить підходам до захисту інформації про управління правами, які містяться у відповідних положеннях ДАП і ДВФ. Водночас у ст. ст. 12 ДАП і 19 ДВФ мовиться про захист тільки «електронної інформації про управління правами», а про інформацію про управління правами у цифровій формі не зазначається. У зв'язку з цим можна запропонувати у п. п. 6, 7 ч. 2 ст. 53 Закону України «Про авторське право і суміжні права» слова «зокрема в електронній (цифровій) формі» замінити словами «в електронній формі». Це сприятиме точнішому відображенню положень міжнародних договорів у нормах вітчизняного законодавства.

Висновки. Захист інформації про управління правами існує на міжнародному, регіональному і національному рівнях, при цьому міжнародні зобов'язання стосовно захисту інформації про управління правами передбачені ст. ст. 12 ДАП і 19 ДВФ. Законодавство США і Німеччини містить положення як щодо захисту інформації про управління правами, так і стосовно засобів відновлення порушених прав. Це доповнює і розвиває правила, встановлені міжнародними договорами. Захист інформації про управління правами в Україні засновується на нормах ст. ст. 12 ДАП і 19 ДВФ та в цілому відповідає міжнародному підходу до вирішення цього питання. Проте існують відмінності, які стосуються інформації про управління правами у цифровій формі, які доцільно усунути та привести відповідні положення Закону України «Про авторське право і суміжні права» у відповідність до норм ст. ст. 12 ДАП і 19 ДВФ.

Перелік використаних джерел / List of references

1. *Договір Всесвітньої організації інтелектуальної власності про авторське право, прийнятий Дипломатичною конференцією 20 грудня 1996 року.*
Dohovir Vsesvitnoi orhanizatsii intelektualnoi vlasnosti pro avtorske pravo, pryinyatiyi Dyplomatychnoiu konferentsiieiu 20 hrudnia 1996 roku. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_770#Text (дата звернення: 14.04.2023).

2. *Договір Всесвітньої організації інтелектуальної власності про виконання і фонограми, прийнятий Дипломатичною конференцією 20 грудня 1996 року.*
Dohovir Vsesvitnoi orhanizatsii intelektualnoi vlasnosti pro vykonannia i fonohramy, pryiniatyi Dyplomatychnoiu konferentsiieiu 20 hrudnia 1996 roku. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_769#Text (дата звернення: 14.04.2023).
3. *Про авторське право і суміжні права: Закон України від 1 грудня 2022 року № 2811-IX.*
Pro avtorske pravo i sumizhni prava: Zakon Ukrainy vid 01 hrudnia 2022 roku № 2811-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20#n855> (дата звернення: 14.04.2023).
4. *Директива 2001/29/ЄС про гармонізацію певних аспектів авторського права і суміжних прав у інформаційному суспільстві.*
Dyrektyva 2001/29/IeS pro harmonizatsiiu певnykh aspektiv avtorskoho prava i sumizhnykh prav u informatsiinomu suspilstvi. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_005-01#Text (дата звернення: 14.04.2023).
5. *Каніца Ю. М. Право інтелектуальної власності Європейського Союзу: формування, інститути, напрями розвитку: монографія.* Київ : Академперіодика, 2017. 664 с.
Kapitsa Yu. M. Pravo Intelektualnoi vlasnosti Yevropeiskoho Soiuzu: Formuvannia, instytuty, napriamy rozvytku: monohrafiia. Kyiv : Akademperiodyka, 2017. 664 s.
6. *Авторське право і суміжні права в умовах євроінтеграційних процесів : монографія : А. С. Штефан, В. С. Дроб'язко, А. В. Шабалін та ін. За редакцією Н. М. Myronenko. НДІ інтелектуальної власності.* Київ: Інтерсервіс, 2018. 204 с.
Avtorske pravo i sumizhni prava v umovakh yevrointehratsiinykh protsesiv : monohrafiia: A. S. Shtefan, V. S. Drobiazko, A. V. Shabalin ta in. Za redaktsiieiu N. M. Myronenko. NDI intelektualnoi vlasnosti. Kyiv: Interservis, 2018. 204 s.
7. *The Digital Millennium Copyright Act of 1998 U.S. December 1998.* URL: <https://www.govinfo.gov/content/pkg/PLAW-105publ304/pdf/PLAW-105publ304.pdf> (дата звернення: 14.04.2023).
8. *The United States Code.* URL: <https://uscode.house.gov/browse/prelim@title17&edition=prelim> (дата звернення: 14.04.2023).
9. *Act on Copyright and Related Rights (Urheberrechtsgesetz — UrhG) of 9 September 1965 (Federal Law Gazette I, p. 1273), as last amended by Article 25 of the Act of 23 June 2021 (Federal Law Gazette I, p. 1858).* URL: https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_urhg/englisch_urhg.html (дата звернення: 14.04.2023).

Volodymyr Drobyazko

Ph.D. (Philology), Senior Researcher at the Copyright and Related Rights Department of the Intellectual Property Scientific Research Institute of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine

Protection of information on right management

The article examines copyright management information (CMI) at the international, regional and national levels.

At the international level, the protection of CMI against its removal or modification is provided by Articles 12 of the WIPO Copyright Treaty and 19 of the WIPO Performances and Phonograms Treaty. Such information identifies the work, the author of the work, the assignee of any right in the work, the performer, the performer's performance, the producer of the phonogram, phonogram, the holder of any right in the work, performance or phonogram, or information about the terms of use of the work, performance or phonogram

and any -what numbers or codes, in which such information is presented, when any of these elements is added to a copy of the work, recorded performance or phonogram or appears in connection with the notification or proof of the work, recorded performance or phonogram for public information.

In the European Union, the protection of CMI is provided by the provisions of Article 7 Directive 2001/29/EU at the European Parliament at the Council at 22 May 2001 on the harmonization at certain aspects at copyright and related rights in the information society, which recommends that member states implement the national legislation of CMI protection standards.

At the national level, a comprehensive approach to CMI protection has been applied in the USA and Germany.

Chapter 12 was added to the US copyright law. Section 1202 contains the CMI provision, the first clause of which deals with false information, the second clause with the removal or distortion of said information. Section 1203 gives the court authority to award a range of equitable and monetary remedies similar to those provided under the Copyright Act. Paragraph 1204 determines the punishment in the form of a fine of up to 500 thousand US dollars and imprisonment for up to 5 years.

Provisions regarding CMI protection (§95c) and remedies for infringed rights (§§108b, IIIa) have been added to the German Copyright and Related Rights Act.

In Ukraine, CMI protection is possible in accordance with Article 52(4) of the Law on Copyright and Related Rights. Separate clarifications to the provisions of this Law regarding the protection of CMI are proposed.

Keywords: copyright, related rights, information on rights management

Подано / Submitted: 15.04.2023

Доопрацьовано / Revised: 03.05.2023

Прийнято до публікації / Accepted: 10.05.2023